

Franse televisie op zijn best

'Gaat het een beetje?' werd me de jongste dagen vaak gevraagd, zowel door Franse als door Belgische vrienden. Ik dacht dat het ging: ik was immers niet direct getroffen door de aanslagen, mijn vrienden evenmin.

Toch deden een aantal kleine voorvallen iets anders vermoeden.

Zondagnamiddag besloten we toch maar naar buiten te gaan: de zon scheen, de hemel staalblauw, en iedereen van het gezin had frisse lucht nodig. We zouden niet met het openbaar vervoer gaan, dat was nog te vroeg, maar te voet. We waren nog maar net vertrokken of ik kreeg een politieauto in het oog. De wagen zette zich aan de kant, twee agenten stapten uit, liepen naar achter, haalden twee kogelvrije vesten uit de koffer en trokken ze aan. Nog voor de auto weer was vertrokken, had ik de kinderen al bij de hand gegrepen en had het op een lopen gezet.

Tweede voorval: maandagmorgen, er wordt aan de deur gebeld. Het raam aan mijn bureau geeft uit op de voordeur, dus ik kan zien wie er voor de deur staat: een jonge kerel van het Arabische type. Een paniekgevoel maakt zich van mij meester. Het is pas wanneer ik me herinner dat men vandaag de gasmeterstanden zou komen opnemen dat ik mijn zelfbeheersing terug vind en enigszins normaal de deur kan openen. De jongen lijkt ook niet helemaal op zijn gemak. Waarschijnlijk ben ik vandaag niet de enige die hem met enig wantrouwen aankijkt.

Eens de man de deur uit, word ik overmand door een schuldgevoel. Wat is er zonet met me gebeurd? Hebben die terroristen het voor elkaar gekregen dat het racisme zich een plaats heeft verzekerd in mijn onbewuste? En die prikkelbaarheid, die zenuwachtigheid, die is toch ook groter dan normaal? Zou dit alles misschien wijzen op een trauma, een trauma dat natuurlijk niets voorstelt bij dat van mensen die direct geconfronteerd zijn met de schoten en het bloed, maar dat desalniettemin ook een trauma is, een schok.

Okay, ik was dus danig onder de indruk van wat er gebeurd was. En ik begreep het niet. Ik las de krant, surfte op het internet, op zoek naar elementen die me zouden helpen te begrijpen wat er was gebeurd. En toen viel ik gisterenavond toevallig op een debat op televisie, dat medium dat in onze huiskamer nog nauwelijks wordt gebruikt. Een debat op France 2 dan nog wel, een zender die niet meteen doorgaat als de zender voor de 'meerwaardezoeker'. Ik bleef kijken want ze hadden Mélenchon in het panel, en een vertegenwoordiger van de PS die het huidige beleid van de regering verdomd goed kon verdedigen, met een pragmatisme en een redelijkheid die fel afstaken tegen de doorgaans mooie maar lege woorden van vele beleidsvoerders. En dan was er ook nog een prof van Sciences Po, een islamkenner, die nauwelijks iets zei, maar als hij iets zei, dan was het zo verhelderend dat zelfs de vertegenwoordigers van de rechterzijde in het panel (een of andere telg uit de Le Pen familie en Bruno Le Maire) er even van stonden te kijken. Meer dan twee uur heeft dat debat geduurd. De eerste gasten werden ingeruild voor anderen: de imam van Bordeaux, twee burgemeesters van gemeenten in de buitenwijken van Parijs en een zeer opmerkelijk interview met Dounia Bouzar, de vrouw die aan het hoofd staat van een organisatie die ex-Syriëstrijders en geradicaliseerde jongeren terug 'tot mensen probeert te maken'.

Toen ik de televisie uitschakelde, daalde er een rust over mij neer. Ik had elementen aangereikt gekregen die me hielpen om de gebeurtenissen van het voorbije weekend te plaatsen. Dit waren daden van een groep criminelen uit het Midden-Oosten die asocialisatie- en indoctrinatietechnieken gebruikt om jongeren die zich sowieso al een beetje van de maatschappij hebben afgekeerd, in te lijven en tot moordmachines te maken. Vele van deze jongeren hadden geen echte affiniteit met de islam, sommigen hadden zelfs nog nooit een voet in een moskee gezet voor ze in contact kwamen met Daesh. Daesh gebruikt de islam als lokmiddel voor de potentiële strijders. Eens ingelijfd, blijft er van de islamitische waarden echter weinig over. Volgens Dounia Bouzar worden de nieuwe rekruten bij aankomst in Syrië vaak verkracht om hun geesten helemaal te kunnen kraken. Deze informatie hielp me niet alleen de barbarij van deze aanslagen te begrijpen, maar deed me ook inzien dat de zelfmoordterroristen ook zelf slachtoffers zijn. Het grote gevaar van Hollandes oorlogsverklaring is dat ze hiervoor geen aandacht heeft, ze daardoor de kern van de tactiek van Daesh mist en aldus 'de oorlog' zal verliezen.

David Pujadas loodste de kijker ook door de geopolitieke dimensie van het probleem 'Daesh': Daesh bestaat dankzij het machtsvacuüm in het Midden-Oosten dat zowel politiek-militair als ideologisch is. Iedereen weet ondertussen wel welk zootje het Westen er ginder van gemaakt heeft: kolonisatie, de stromannen tijdens de dekolonisatie, het switchen van allianties, de chaos die de oorlog in Irak heeft veroorzaakt, etc. Maar dat er zich ook een ideologisch machtsvacuüm heeft geïnstalleerd wordt maar al te vaak vergeten. De Arabische lente van enkele jaren geleden was eigenlijk een poging van een deel van de bevolking om zich te bevrijden van een al te onderdrukkend islamisme. Deze beweging heeft zich niet kunnen doorzetten en heeft geleid tot een contrarevolutie. Dit conflict tussen twee stromingen binnen de islam (de conservatieven en de progressieven) is tot op de dag van vandaag onbeslecht. De gematigde moslims zijn er nog niet in geslaagd om zich ook effectief van de radicale versie van de islam los te scheuren. Daar bovenop zijn er nog de spanningen tussen de soennieten en de sjiieten.

Ten slotte wezen de rechtse politici in het panel (!) ook op de commerciële kant van de zaak. Daesh kan zijn oorlog voeren dankzij duistere commerciële deals die de organisatie met landen als Turkije en Saoedi-Arabië heeft gesloten (vooral i.v.m. olie en wapens). Frankrijk zou in deze zaak ook niet zuiver op de graat zijn omdat het bijvoorbeeld nog steeds wapens levert aan Saoedi-Arabië, die deze wapens op zijn beurt aan Daesh zou geven.

Kortom, tijdens dit debat werd de kijker geconfronteerd met alle verschillende facetten van het fenomeen Daesh zodanig dat hij of zij elk simplistisch voorstel (zoals meer geld voor beveiliging en de inlichtingendiensten) als dusdanig kon doorzien. Men nam de tijd om in te gaan op deze facetten; men had specialisten uitgenodigd die ook echt iets extra's aanbrachten; de gespreksleider was niet bang om zelf tegenargumenten te formuleren. Dit was de Franse debatcultuur op zijn best. Toegegeven: de Fransen kunnen soms oeverloos discussiëren, en hun aandacht voor de vorm kan soms de inhoud ondersneeuwen, maar dit was hier niet het geval. De communicatie was verzorgd, to the point en hoffelijk. In vergelijking met de barbarij van het weekend, met de manifeste onwil om te

communiceren en naar een oplossing te zoeken, was dit een baken van beschaving, van respect en van intelligentie. En dit was ook televisie op zijn best: Pujadas was erin geslaagd een programma te maken dat zowel troost, samenhang als volksverheffing bracht.

Judith Wambacq
filosofe; woont sedert een jaar in Parijs.

Des paroles, des actes: la France d'après. Édition spéciale avec David Pujadas sur France 2, 20h.50, 16/11/2015.

Gasten: Bruno Lemaire (afgevaardigde voor Les Républicains), Jean-Pierre Filiu (Sciences Po, islamologue), Marion Maréchal-Le Pen (afgevaardigde FN voor de Vaucluse), Jean-Luc Mélenchon (europarlementslid voor Front de Gauche), Jean-Jacques Urvoas (afgevaardigde PS, voorzitter van commission des lois), Michel Goya (ex-kolonel van de marine), Tarek Oubrou (imam van Bordeaux), Philippe Val (ex-directeur van Charlie Hebdo), Xavier Lemoine (burgemeester van Montfermeil), Stéphane Gagnon (burgemeester van Sevran), Dounia Bouzar (directeur van het Centre de Prévention des Dérives Sectaires liées à l'islam)